

SVENSKA BÅTKLASSIKER

S/Y Edda

Thomas Larsson, Oskar Leijonhufvud och Tor Hedvall, tre centrala figurer i det intensiva renoveringsarbetet, mstrar på S/Y Edda inför Stadshusregattan. Foto: Martin Prieto Beaulieu

– genuint svenskt kulturarv

Ruttna raden är ett begrepp många är bekanta med. Idag är det inte lika vanligt, bland annat beroende på allt striktare direktiv från kommunerna och från klubbarna själva. Det ska se städat och snyggt ut. Numera är det mest plastbåtar som står övergivna, men ibland även båtar av stort kulturhistoriskt värde. Som kuttern Edda. Text: Martin Prieto Beaulieu

VISSA BÅTAR GÖR ett stort och bestående intryck, trots att de är små. Den lilla segelbåten Edda var under många år i god vård och en uppskattad gäst på den tidigare årligen återkommande Ridderfjärdsregattan. Men som ödet är ibland hamnade hon så småningom i "Ruttna raden", stod otäckt i åratals flagnade och förvandlades till vrak.

Det finns klubbmedlemmar med förmågan att se bortom dessa vrak. De har kunskap om båttyper, material, varv, konstruktörer, ägarlistor och biografier. De ser inte bara vraken utan en hel film rullar upp framför deras ögon. En sådan person är

Bobby Cyrus, som ägnar sig åt att rädda dessa båtar med stora kulturhistoriska värden. Listan är lång, men för att nämna några aktuella exempel: den mycket uppmärksammade 12:an Princess Svanevit, skärgårdskryssaren Jolly och kuttern Edda.

När en tidigare ägare hörde av sig insåg Bobby att här krävdes en insats och startade omedelbart en räddningsaktion. Med goda vänners hjälp fraktades Edda till Heleneborgs Båtklubb, där hon fick en enkel upprustning och sjösattes för första gången på 20 år. Båtklubben har redan flera båtar som klubbens medlemmar gemensamt vårdar – inte minst den 118-åriga CG Pettersson-

ritade båten Plurr.

Men varför gjordes då alla dessa ansträngningar för denna gamla båt?

Ett svar är att hon är en av de äldsta ännu seglande representanterna på den tidigaste småbåtsbyggeriet.

Hon konstruerades av ägaren till Kummelnäs varv, i Lövbrogaviken beläget i södra Nacka. Karl Henning Smith och beskrevs med vidstående ritning, i första numret 1887 av Tidning för Idrott, den tidens enda sporttidning. Artikelförfattare var ingen mindre än Carl Smith (inte släkt), kommandör, etablerad båtkonstruktör, förespråkare för "promenadsegling" och författare

till den första svenska läroboken i segling. K. H. Smith hade döpt sin konstruktion Kummelnäsaren, vilket är det första C. Smith anmärker på då, enligt honom, ett båtnamn bör vara feminint klingande. Därefter får båten dock i huvudsak ett fint omdöme och sägs vara "verkligt vacker trots hvalvet", alltså formen på delen mellan vattenlinje och akterns övre kant. Artikeln avslutas dock: "På det hela taget kan T. F. I bestämt med fullt skäl sätta 'Kummelnäsaren' i sin serie af lyckade båtar, om den än såsom kappsegelare skulle kunna göras ännu mera lyckad genom den enkla åtgärden att förse den med större segel."

S/Y Edda på Riddarfjärden i samband med Stadshusregattan juni 2023. Första gången hon seglade sedan 2001. Kom på 55:e plats totalt och 12:e bland hundraåringarna. Foto: Gunnar Ljungqvist

Vykort med Kummelnäs varf från sekelskiftet. Kummelnäs varf låg i nuvarande Lövbbergaviken, Nacka. Foto: Järnvägs museet

Edda sjönk 2001 i norra skärgården. Två veckor senare bärgades hon under stor dramatik. Norrtelje Tidning fredagen den 27 juli 2001.

Både kontrollmätningar och skanning bekräftar att Edda är Kummelnäsaren på ritningen från 1886. Foto: Anders Jansson / Scanders.

Ett exemplar köptes av Vaxholms Segelsällskap och det andra inköptes till Gefle Segelsällskap (GSS). I båda fallen var det som lottbåtar, vilket var (och ännu i ynka utsträckning är) ett sätt att finansiera segelsällskapens verksamhet.

Båtarna var mycket välbyggda, vilket arbetsledaren på Kummelnäs, den sedermera vida berömde August Plym såg till, inte minst som ägare av det egna Stockholms Båtbyggeri AB.

Edda levererades till en kostnad av 700 kr, vilket var något dyrare än Vaxholmsbåten, eftersom den bland annat försågs med skott i båda ändskuppen vilka enligt förhoppningen skulle vara vattentäta och göra henne osänkbar.

Vinnare i GSS båtlotteri blev sällskapets ordförande, Gävleprofilen Olof August Brodin

som döpte henne till Anna. Hon bytte senare ägare, försvann ur GSS:s medlemsmatrikel i början av 1900-talet. På 80-talet dök hon upp i Stockholm där hon har stannat.

2022 TOG MARTIN Prieto Beaulieu över förvaltningen och initierade en intensiv renovering och upprustning. Arbetet genomfördes av Oskar Leijonhufvud, studerande vid Marina Läroverket i Stocksund och renoveringen kunde

genomföras tack vare generösa stipendier från Svenska Skärgårdskryssareförbundet, SSKFs Renoveringsfond och Stiftelsen Nya Djurgårdsvarvet. Målet för renoveringen var att kunna delta i Stadshusregattan 17–18 juni 2023. Och

”Båtklubbarna och dess medlemmar är centrala i arbetet med det flytande kulturarvet.”

när regattan startade låg hon där stolt bland 118 andra klassiska båtar som regattans äldsta deltagare och seglade för första gången sedan 2001. I slutet av september seglade hon även i ett tufft väder Saltkråkan race utanför Ingarö i Stockholms skärgård.

Sedan 1980-talet har hon sjunkit tre gånger och bärgats på olika sätt. Den mest dramatiska förlisningen var 2001. När hon sjönk hamnade hon på 22 m djup i Östersjön. Men ödet ville inte

att det skulle vara slutet. Det finns fortfarande en del vrak kvar som väntar på sin räddning. Ute i vårt land och båtklubbar finns flera exempel på lyckade räddningsaktioner och renoveringar. I synnerhet är S/Y Edda idag ett exempel på att det går att rädda

Fakta S/Y EDDA

Namn:	Edda
Båttyp:	Segelbåt, Kutter
Byggteknik:	Kravell, Ekspant på furu
Byggnadsår:	1886
Beställare:	Gävle Segelsällskap
Konstruktör:	Karl Henning Smith
Varv:	Kummelnäs Varv i Lövbbergaviken
Längd:	5,70 m
Bredd:	1,60 m
Rigg:	Kutterrigg med gaffelstor
Segelyta:	ca 20 m ²
Vikt:	ca 1 000 kg
Förvaltare:	Martin Prieto Beaulieu
Hemmahamn:	Tråbåtssällskapet Skeppsmyrån (TSSM)

Faktagranskning: Stefan Iwanowski

dessu unika båtar som representerar vårt lands rika kulturhistoriska arv. ☺